

Dame i gospodo, u ime Hrvatsko-češkog društva iz Zagreba sve vas najsrdačnije pozdravljam na ovoj svečanosti otkrivanja spomen-ploče u čast Marije i Stjepana Radića u Pragu, u ovoj crkvi gdje su prije točno 113 godina, 23. rujna 1898. sklopili brak.

Posebno pozdravljam pokrovitelja ove akcije, predsjednika Hrvatskog sabora Luku Bebića. G. Bebiću, drago nam je da ste danas ovdje među nama u Pragu, ili kako je Radić volio govoriti, u Zlatnom Pragu. Prije 40 godina, kad se diljem Hrvatske slavila 100. godišnjica Radićeva rođenja, u svom rodnom Metkoviću otkrili ste Radićevo poprsje, a danas ćete imati čast otkriti prvo obilježje koje se u čast Stjepana Radića podiže izvan Hrvatske, u gradu i zemlji koje je toliko volio.

Pozdravljam i našeg dragog prijatelja Dušana Karpatskog, koji već desetljećima promovira Hrvatsku i njenu kulturu u Češkoj kao što je prije stotinjak godina Radić popularizirao Češku u Hrvatskoj. G. Karpatsky je pronašao i na hrvatski preveo Radićeve autobiografske tekstove pisane na češkom, iz kojih uz ostalo doznajemo i kako je izgledao prvi susret mladih Stjepana i Marije, a pomogao nam je i pri nastanku teksta na spomen-ploči.

Današnjim otkrivanjem spomen-ploče u čast Marije i Stjepana Radića oni se simbolički ponovno vraćaju u Prag, u kojem su zajedno posljednji put boravili nedugo prije Radićeve smrti 1928. Ako itko od hrvatskih velikana zaslužuje počasti u Pragu i Češkoj, onda je to prije svih Stjepan Radić.

U Hrvatskoj nije bilo javne osobe koja je bolje poznavala i više voljela i cijenila češki narod, njegovu povijest, sadašnjost i kulturu i posebno jezik kao što je bio Stjepan Radić. Neka se naši političari ne uvrijede, ali možemo li danas zamisliti nekog istaknutog hrvatskog političara koji uz svjetske jezike pozna i jezik jednog malog naroda i na njemu piše književna i publicistička djela, koji se uz svoj politički rad bavi pisanjem rječnika, gramatika i čitanki kako bi potaknuo Hrvate da poput njega nauče taj jezik? Mislim da teško možemo naći sličan primjer i nekad i danas. Zato je pojava Stjepana Radića i njegov rad na popularizaciji Češke u Hrvatskoj toliko jedinstven, a mi u Hrvatsko-češkom društvu svojim aktivnostima u ovih 20 godina na neki smo način baštinici upravo tog dijela bogate i plodne Radićeve djelatnosti. Nitko od Hrvata nije o Česima nije pisao afirmativnije od Stjepana Radića, koji je u njima vidio uzor na koji se Hrvati trebaju ugledati i od kojeg treba učiti. Evo nekoliko Radićevih misli o Česima: *"Česi su po svom znanju, napretku i bogatstvu, a osobito po svojoj ljubavi k slavenskoj braći, prvi slavenski narod. Česi nam mogu najviše pomoći tim što se kod njih možemo naučiti kako se pametno i napredno gospodari, radi i trguje i kako se stvara narodna sloga."*

Kad usporedimo današnju Hrvatsku i Češku, ove nam Radićeve rečenice zvuče suvremeno i aktualno.

Stjepan Radić ovdje je u Pragu kratko vrijeme studirao i politički sazrijevao, među ostalim i pod utjecajem Tomáša Masaryka, ali uz Češku i njen glavni grad trajno ga je vezala njegova supruga Marie Dvořáková, nama u Hrvatskoj poznatija kao Marija Radić, inače daljnja rođakinja slavnog skladatelja Antonína Dvořáka. Kao što je Masaryk svoju srodnu dušu našao u jednoj Amerikanki, tako je i Radić ženu svog života prepoznao u jednoj Čehinji, ne umanjujući time ni na koji način svoje hrvatstvo.

Otkako se dvoje mladih prvi put susrelo na izletu u dvorac Karlštejn u srpnju 1894., pa sve do Radićeve smrti 8. kolovoza 1928. trajala je ljubav i brak koji sve do danas na najbolji način simboliziraju hrvatsko-češko prijateljstvo. Radić je kao češki zet marljivo radio na promoviranju Češke u Hrvatskoj, a Marija je Hrvatsku prihvatila kao svoju novu domovinu i pomagala suprugu u njegovom političkom radu kojem je cilj bio ostvariti slobodnu Hrvatsku. U tom hrvatsko-češkom duhu odgajali su i svoje četvero djece, koje je Marija Radić naučila govoriti češki, jednako kao i svoje unuke. Bez potpore svoje supruge Radić ne bi postao niti toliki prijatelj Čeha niti vodeći hrvatski političar, obzirom na golemu potporu koju mu je davala u njegovom djelovanju.

S pravom je stoga Radić 1919. iz zatvora pisao svojoj supruzi povodom 25. godišnjice njihova poznanstva: "*Uspomene se redaju čarobnim nizom, a najslađe i najdraže su mi one, u kojima si me svojom tihom vjernošću poduprla i svojom dubokom istinoljubivošću i pravdoljubivošću pravim putem povelala. Ti si stalnim svojim značajem stvorila korito bujici moga temperamenta, ti si dubokim svojim osjećajem za pravicu stvorila korijenje mojim mislima za slobodom i napredkom.*"

Marija Radić bila je hrabra i odlučna žena već samim time što je unatoč otporu obitelji nastavila voljeti siromašnog buntovnika iz Hrvatske. Nije ju pokolebalo niti Radićevo pismo poslano uoči vjenčanja u kojem joj kaže: "*Ne zovem te na plandovanje i na branje ružavodim te u tešku, ali časnu i jedino čovjeka dostojnu- borbu: na rad i na prijegor.*" Marija Radić vjerno je slijedila nauk svoga muža i za njegova života i nakon njegove smrti, kad se hrabro odupirala svim trima diktaturama koje su u 20. stoljeću vladale Hrvatima- srpskoj kraljevskoj diktaturi, ustaškoj i komunističkoj. Primjerice, odbila je mirovinu koju joj je ponudio kralj Aleksandar s porukom da ne želi mirovinu od ubojice svoga muža.

Ljubav i brak Marije i Stjepana Radića prošli su mnoga iskušenja i teške trenutke, ali nikad nisu došli u pitanje, kao što je uostalom slučaj i s prijateljstvom Hrvata i Čeha. Ono se razvijalo kroz stoljeća i odoljelo nepovoljnim povijesnim okolnostima. Životni primjer Marije i Stjepana Radića neka trajno svjetli svima nama, pobornicima prijateljstva Hrvata i Čeha, a ova crkva sv. Norberta i spomen-ploča koju ćemo otkriti neka postane nova praška znamenitost za posjetitelje iz Hrvatske, kao i za naše češke prijatelje.